

Ünsal Oskay ile söyleşi*

“Ders anlatma tarzı olarak diğer hocalardan farkınız ne?”

“Bakın çocuklar böyle sorular sorup beni kendimi methetmek zorunda bırakmayın. Siz ne harika hocasınız, Allah sizi hoca olarak mı yarattı gibi sorulara cevap veremem.”

“Tamam Hocam”...

...şeklinde başladık söyleşimize. Böylece hocamızın dersleri gibi söyleşimiz de ilginç oldu.

Derslerde oldukça karmaşık şeylerden bahsediyorsunuz ama buna rağmen öğrenciler derslerinize giriyor. Derslerinizin ilgi çekmesi ve ilginin sürekliliğinin dayanakları nelerdir?

Bu benim, sanırım, pedagojik yönden ya da eğitim sosyolojisi açısından çok bilerek, çok düşünerek geliştirdiğim bir ders verme politikası değil. Ben asistanlığa başlamadan önce, şiirle, edebiyatla, tiyatroyla, sinemayla da ilgileniyordum. Bu ilgilenmelerimin temelinde, hangi yaşta olursam olayım, hangi yılda yaşıyor olursam olayım, yaşadığım yılda yaşadığım günde dünyanın ne olduğunu, bu dünya üzerinde bana benzeyen sıradan insanların, öğretmen çocuklarının, parasız yatılı okuyanların bu dünyadaki yerlerinin neden küçük olduğunu hep kendi kafamda ve kalbimde soruşturmaya çalıştım. Ne öğrendiysem bu soruya cevap bulabilme çabam sayesinde öğrendim. Ne okuduysam bu soruların sancısından dolayı okudum ve bu hala devam ediyor. Hala ben dünyadaki yeri küçük olan insanlardan biriyim ve herkesin yeri küçük kalsın benim yerim büyüsün demiyorum. Bütün insanlar için dünyada daha büyük yerlerin olabileceğine inanan bir insanım. Böyle bir sorunu hiç kuşku yok ki genç insanlar her zaman, hangi yılda olursa olsun, hangi dönemde olursa olsun, en yoğun şekilde yaşıyorlar. Sanırım benim öğrencilerimle aramdaki yakınlık durumu dünyaya bakışımızdaki ortak yan.

Eski Yunan düşüncesinden yola çıkarak aynı soruna bakarsak gene aynı noktaya geliyoruz. Eski Yunan'da bilmenin, öğrenmenin bir mutluluk olduğunu söylüyorlar. Oradaki bilme 28 yıl önce Arjantin-Brezilya futbol karşılaşmasının hangi ülke lehine kaç kaç bittiğini bilme anlamında bir bilme değil. İnsanın yaşadığı hayata anlam vermesini sağlayacak bilgilere erişebilmesi anlamında bir bilim. Eski Yunan düşünürlerinin söylediği mutluluk böyle bir bilmeden doğan bir mutluluktur. Ben hayatım boyunca bunun için okumaya çalıştım. Ben çok bilgili bir insan değilim, çok iyi bir bilim adamı da değilim. Ama ne okumuşsam neyin üzerine düşünmüşsem,

* Bu mülakat Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencileri tarafından 1997 yılında iki sayı yayınlanan *İleti* dergisinin Haziran/Temmuz 1997 tarihli 2'nci sayısında basılmıştır.

ne yazmışsam hep içimdeki bu insan olarak taşıdığım sancıdan ötürüdür. Ben bunu fiyaka olsun diye de söyleyemiyorum. Olayı büyüterek de söyleyemiyorum.

Bu sancı genç insanlarda çok daha fazla üstelik farklı bir şekilde gerçekleşiyor demiştim. Genç insanların en iyilerinde ise daha da yoğun yaşanan bir sancı bu. Dolayısıyla en iyilerle benim aramda, iyi bir eğitimci iyi bir pedagoğ olmasam bile, yola çıkarken bir köprü kuruyor.

En iyi derken neyi kastediyorsunuz?

Dünyanın içindeki insanın yerinin daha büyük olmasını isteyenler. Bunun istediği kadar büyük olmayışından ötürü acı çekenler ve bu acıdan ötürü Dostoyevski'ye yönelen, bu acıdan ötürü Eski Yunan tiyatrosuna yönelen, bu acıdan ötürü engizisyon dönemindeki neredeyse sıradan olan insanların büyüklüğünü unutturmamak için dünyanın en güzel romanını yazan Cervantes'e yönelenler.

Ama hocam bunları okumasına rağmen hiç de eleştirel olamayan birçok insan var. Politik anlamda da bir eyleyişe geçmiyorlar.

Benim mesleğim romanları vb. okumak ve bunları besleyen daha bilimsel metinleri okumak. Şu kargaşa içinde, şu kültürel bakımdan içine sürüklendiğimiz düzeysizlik içinde eğer birileri çıkıp Sait Faik okuyorsa, Cervantes'ten yılda 15 sayfa okuyorsa (gene de okuyor ya!), bu bile bence çok olumlu bir şey, çok saygı duyulması gereken bir olay. Onun dışında Cervantes'i böyle bir romanı yazmaya, insanların yaşadığı acıları göstermeye yönelten konjonktürel açıdan sebepler nelerdir gibi soruları da anlayacak şekilde okumaya yönlendirsek çok daha iyi ama ona yönlendirmek tek başına yapılamıyor, belli dönemlerde olmuyor. Bazı özellikleri olan bazı dönemlerde oluyor.

Nedir bu özellikler?

Nedir bunlar? Canlı bir sendikal hayat olursa, demokratik bütün kurulumlar işlerse, farklı bir dünyayı oluşturacak toplumsal kesimler, sınıflar, ara tabakalar örgütlenebilirse ve bunların bütün bu girişimlerinin sonucunda da "Gerçekten galiba önümüzdeki 20-30 yılda ya da günümüzden belli bir süre sonra farklı bir dünya olacak, bir şeyler yaparsak bu dünyaya bizim de katkımız olacak" diye bir ümit doğarsa, bu umudun da romantik bir duygu gibi değil gerçekçi bir tarafları olan bir umut gibi gözükmesini mümkün kılacak politik, ekonomik gelişmeler olursa o zaman şimdi sadece edebiyat düzeyinde ilgilenen insanlar belki bunun daha kuramsal, bilimsel yanlarına da ilgi duyacaklardır. Böyle bir gelişim yani belirttiğimiz gibi sendikal işçi sayısının artması, tüketici dernekleri, sivil inisiyatif ve benzeri oluşumların gelişmesi önemlidir. Küçük şeyler değildir Susurluk olayı ile ilgili evlerdeki ışık söndürmeler. "Ama orada eylem yok ki" deniliyor. Herkes kıcını kaldırmadan ışığını kapatıyormuş. Hayır! Bir de düşünün bakalım sağınızda solunuzda Çillerlerin olduğu bir mahallede ışık kapatıyorsunuz. Eylem işte! Çünkü kapattığınız ışığın sonunda üç hafta sonra birisinin gelip evinize kurşun sıkmayacağını hiçbir garantisi yok.

Hatta birilerine kurşun sıkılmayacağı. Dolayısıyla bu da ciddi bir şey ama göz dolduracak büyük gelişmeler değil küçük gelişmeler bunlar.

Birçok çeviri yaptınız. Çevirdiğiniz kitaplarda bir kıstasınız var mı?

Yaptığım çevirilere kronolojik olarak bakılırsa şöyle bir şey söylenebilir. Önce okuryazarlık niteliği olan kesimlere biraz daha sosyolojik bilgi kazandırmak için ben daha çok sosyoloji kitapları çevirdim. Ya da toplumsal hayatı anlatan kimi Amerikan ve Avrupalı yazarların yazılarını çevirdim. Bu adamların Türk toplumunda, o yıllara göre o yıllardan 15-20 yıl daha bugünlere geldiğimizde Türk toplumunun alacağı biçimin gelişkin modellerini sunan kitaplarını çevirdim.

Aziz Nesin'in çok güzel bir sözü varmış, ben bir yerde okumadım, "Her yaşayan üç Türk'ten dördü şairdir" Aziz Nesin burada çok güzel bir şeyi ifade ediyor. Türk insanı duyguludur, duyarlıdır ama biraz canını sıkıp da teorik bilgiyle kendini donatmaya pek alışkın değildir. Çünkü neden? Parası azdır, işinin güvencesi yoktur, ailesi yoksuldur... Sonuçta ne oluyor? Biz duygu yüklü insanlarız! Yani amperi yüksek akü gibi. İş yapmaya gelince voltaja baktığın vakit voltaj 1,5 volt. Yani oyuncak arabayı bile itemiyorsun. Amperaj yüksek, herkes şiir yazıyor. Yazmayan var mı? Son iki üç yıldan beri şiir yazmayan bir tane akli başında Türk varsa Arap olayım. Çocuğu hasta olunca şiir yazıyor, hükümete kızınca şiir yazıyor, âşıklar birbirine şiir yazıyor. Her aşk döneminde hepimiz 8-10 şiir yazarız aşağı yukarı. Dolayısıyla Allah huzuruna çıktığımız vakit bir antoloji dolduracak kadar, 400 sayfalık falan, şiirimiz oluyor. Zaten Allah oradan anlıyormuş "Ulan bunlar Türk galiba" diyormuş. İlginçtir, beşinci şiirinden sonra herkes kendini şair zannediyor ve yakaladığı adama şiirini okuyor. Bu ahlaki bir bozulma, herkes yaptığı işi bir şey zannettiği için işiyle ilgilenmeyenlere kızıyor ve kendini hak sahibi gibi hissediyor. Yakalar amcasını, babasını, sevgilisini, arkadaşını şiirini, hikâyesini okur. Hâlbuki okuma talebi nereden gelir? Okuma birilerinin yazdığı, çizdiği dergilerden birinde başlar. Sen de yatarsın birincisinde, ikincisinde okunmaz beşinciden sonra millet okumaya başlar. Bunun başka bir yolu yoktur. Efendim eski kuşaklar dergilere hâkim deniliyor, hakimse hakim! Ama onların hâkim olmasının iyi bir tarafı da vardır. Bu durum doğal bir elek görevi de görür.

Konuyu dağıttık, tekrar sorumuza dönelim. Sosyoloji bilgisi edebiyatçıların, sanatçıların biraz hor görmesine rağmen bence iki açıdan önemlidir. Marksist çevre açısından da önemlidir. Marksist çevrelerde okudukları üç kitapla Marksizm'i büyük oranda öğrendiklerini sananlar oldukça fazla. Oysa ki bu çok yanlış bir durum. Sosyoloji yaşadığımız günün olaylarını, sorunlarını ampirik araştırmalarla en taze biçimde belirleyen bir bilgidir. Marksizm bir kuram. Bu kuram 19. Yüzyıl'da ortaya çıktı. Dolayısıyla sosyolojik bilgi Marksist bilgileri benimseyen, öğrenen insan için çok gerekli. Marksizm bir sistem, bir açıklama getirse bile bunu yanında bu açıklamaların hangi ortama nasıl uygulanacağını keşfedebilmemiz için bugünkü durumun betimlemesini yapan sosyolojik bilgiye ihtiyaç vardır. İşte böyle düşünerek sosyoloji kitapları çevirdim.

Ben gazetecilik, uluslararası ilişkiler ile ilgilendim. Uluslararası ilişkilerde büyük devletlerin sosyal, politik, ekonomik sistemleri farklı olsa bile anlayışlarının ne kadar benzer olduğunu,

küçük devletlerin anlayışlarının da onlara ne kadar benzediğini gösteren bu dünyanın en utanmaz adamının kitabını çevirdim. Adam ne diyor biliyor musunuz? (Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın 22 sene dış politika danışmanlığını yapmış bu adam) "SSCB ve ABD emperyalist değillerdir" diyor. Çünkü bunlar bir dünya kurmuşlar, bir siyasi harita oluşturmuşlar ve bu haritayı değiştirmek istemiyorlar. O halde bunlar emperyalist değil. Ama Mısır emperyalist çünkü Süveyş Kanalı benim olsun diyor. Patagonya bir toprak parçasının kendisinin olduğunu söylüyor. Toprakta ne bakır var, ne gümüş, hiçbir şey yok ama zamanında gururları rencide olmuş bu toprağı istiyorlar. Öyleyse Patagonya emperyalisttir. Bir zamanlar Şili emperyalistti çünkü dünya siyasi haritasını değiştirmek istedi. İşte bu yüzden bu kitabı heyecanla çevirdim. Yani şunu göstermek için bunu anlatıyorum: Solcu arkadaşlarımız diyor ki, sosyalizmin yaptığı her şey doğrudur ve karşı tarafın yaptığı her şey yanlıştır. Bu arada belirtiyim ben kimseyi suçlamıyorum. Sonuçta o da bir heyecandı. Dünya ile ilgilenmeyen bir sürü eşeğe oranla en yanlı şolcu bile aziz bir insandır.

Herkesin kurduğı hayat tarzının kendine göre somut gerçeklerden türeyen doğruları vardır. Bu doğruları göz önüne almazsanız Marksizm gibi birtakım evrensel doğruları, güvenme ihtimalimiz en yüksek olan doğruları savunan bir kuramı hayata rehber olarak kullanamazsınız. Gerçeğı göz ardı etmenin âlemi yok. Mesela sosyalist bloğun başındaki SSCB Bulgaristan'ı Polonya'yı reel-politik biçimde kendisi için kullanıyordu. Kısaca o zamanlar bu tür durumların görülmesi yönünde bu çevirileri yaptım. Bunun yanında yaptığım ayıp çeviriler de var, sırf para kazanmak için. Zengin olamadım tabii. Hatta birçok çevirimin karşılığını da alamadım.

Medyadaki bazı programlara çeşitli biçimlerde katılıyor ve katkıda bulunuyorsunuz. Bu katkılarınıza biraz değinir misiniz?

Aslında pek istediğim ölçüde medyadaki programlara katılamıyorum. En son biliyorsunuz sevgili Can Dündar'ın Aynalar belgeselinde bir yerim oldu. Can ve arkadaşları memnun bu çalışmadan. Ben de çok memnunum. Ben de eski bir gazeteci olduğum için çok sayıda insana ulaşabilmenin heyecanını biliyorum. Bilim adamı olarak yazdığım bir şeyden duyduğum heyecandan daha farklı bir şey bu. Ama o da çok önemli bir şey onun da büyük bir zevki vardır.

Hocam, sohbet için teşekkür ederiz.